

Problémy sociální pedagogiky

Dana Knotová

Pojetí sociální pedagogiky není jednotné. Někteří pedagogové se orientují již řadu let zejména na problematiku vztahu výchovy a prostředí (např. M. Přádka), jiní se inspiroují německým, rakouským či polským modelem, který charakterizuje velmi úzké propojení se sociální prací, další vidí sociální pedagogiku jako všeobjímající pedagogickou disciplínu řešící témata tradičních pedagogických disciplín, jako je obecná pedagogika a teorie výchovy (J. Haškovec).

V Brně na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity zahrnujeme sociální pedagogiku do soustavy pedagogických disciplín. Domníváme se, že má velmi úzké vazby k sociologii a sociální práci. Do jejího obsahu řadíme zkoumání vlivu prostředí na výchovu i různé formy sociální pomoci u všech věkových kategorií. Snažíme se analyzovat výchovné problémy v sociálním prostředí.

Sociologie a pedagogické vědy

Jiří Prokop

Proč jsou zrovna školy tak často v popředí zájmu sociologů?

1. Školy jsou důležitou částí procesu socializace, poznávání různých kultur a subkultur, rozvíjení postojů a ideologií.
2. Škola je výjimečným typem instituce s dočasnou povinnou prezentací.
3. Další důvody vyplývají ze základních funkcí školy, které např. připravují populaci k profesím, a proto značně ovlivňují život jedince i společnosti.
4. Pro sociology je zajímavý i vztah školy a dalších institucí se sociální strukturou (např. rodina a obec, podnik, národ, politická a náboženská hnutí apod.).

Vztah sociologie k učitelům a ostatním pedagogickým pracovníkům

Nejpřímější vztah sociologie k výchově a vyučování je v podstatě založen na tom, že učitelé a všichni pedagogičtí pracovníci jsou v jistém smyslu sociology v praxi. Při své pedagogické práci aplikují některé poznatky psychologie, ekonomie a sociologie stejně tak, jako filosofie a historie.

Učitelé používají sociologii v situacích kdy je potřeba změnit chování žáků, a využívají k tomu model společnosti. Pracují také se sítí společenských vztahů, které školu jako sociální instituci ovlivňují. Učitelé se tak vědomě či nevědomě mohou stát sociology. Znalosti ze sociologie výchovy kvalitu nijak nezaručují. Přesto mohou přispět ke zlepšení výchovného procesu.

Nebezpečí neadekvátního studia se ovšem nesmí opomíjet. Hargreaves upozorňuje na vytváření sociologických mýtů. Psychologický pohled na dítě bývá nahrazován osudovou přeurčeností dítěte sociálním prostředím. Např. dítě ze špatných sociálních poměrů má těmito poměry omluveny své problémy ve škole. Další mýtus – kulturní zanedbanost, vznikl ze špatně zpracovaných sociologických studií, kde kulturní rozdíly byly špatně interpretovány jako úplná absence kultury (Hargreaves, 1972).

Jedním z úkolů učitelů jako sociologů při vyučování, ale i mimo ně, je úsilí vyzdvihnout „učení se“ jako „sociální přirozenost“.

Pedagogové by neobstáli jako sociologové, kdyby nepřijali konflikt jako přirozený jev v každé výchovné instituci. Ve škole první příčinou sporů je rozdílnost postavení učitele a žáka. Druhá příčina sporu vyplývá z povinnosti školní docházky. Třetí příčinou konfliktů je fakt, že učitelům nejsou žáci vybráni, ale určeni. Právníci a lékaři si svou klientelu vybírají, a proto ji mohou lépe uspokojit. Žáci si nemohou tak lehce změnit učitele, jako to mohou dělat u lékařů či právníků. Školní konflikty většinou vylučují jedno řešení — vzájemné vyhýbání se.

Studium sociologie či sociologie výchovy je pro školy s pedagogickým zaměřením tedy nezbytné.

Literatura

- Hargreaves, D. H.: *Interpersonal Relations and Education*. London, 1972

Sociální a sociologická orientace v soustavě pedagogického vědění

Stanislava Kučerová

Členění pedagogiky

naráží na značné těžkosti, dané předmětem, kterým je *člověk v situaci výchovy*. Člověk se mění, vyvíjí, jeho ontogeneze i fylogeneze je mnohostranně